

LUNDS
UNIVERSITET

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

Lunds universitet

Sociologiska institutionen

Avdelningen för Socialantropologi

True Crime

- *En Socialantropologisk studie om en etisk
gråzon i en stigande trend*

Emma Olofsson

Kurskod: SANK03

Termin: Vårterminen 2023

Handledare: Tiago Duarte Dias

Omfång: 10 038 ord

Abstrakt

True Crime har blivit en växande trend, men har funnits sen femtonhundratalet, (Nationalencyklopedin, 2023). I dagens samhälle finns det en mängd kanaler du kan ansluta dig till för att kunna ta del av ämnet. En av det mest populära är podcasts, som nu börjar få kritik för användningen av materialet de samlar in för att kunna göra en berättelse. Kritiken som många true crime podcasts utstår är från anhöriga, i och med att dessa makabra brott och tydliga skildringar faktiskt har hänt en levande människa. Det handlar om ett bemötande mot de anhöriga som inte får frågan innan podcasts lägger ut ett avsnitt, (Voss Sundell, 2019).

Studien utfördes genom en litteraturanalys samt intervjuer där intressenter fått förklara sitt intresse för true crime. Intresset är centralt för att kunna förstå varför människor väljer att lyssna på true crime och hur de tycker att processen för att hantera samt samla in material ska kunna förbättras.

Nyckelord: *Socialantropologi, Morbidnyfikenhet, True-Crime, Överlevnadsteknik, Smuts, Kritik, Anhörig*

Förord

Stort Tack till mina informanter som ställde upp på intervjuer!
Ytterligare ett Stort Tack till 2 anhöriga som godkänt min användning
av deras historia!

//Emma Olofsson

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Syfte och frågeställningar	2
1.2. Disposition	3
1.3. Metod	3
1.3.1. Urval och tillvägagångssätt	3
1.3.2. Intervjuer	4
1.4. Tidigare forskning.....	5
1.4.1. Bakgrund.....	5
1.4.2. Podcasts.....	6
1.4.3. Kvinnligt intresse	8
2. Teori & Litteratur	9
2.1. Purity and Danger	9
2.2. Avvikande beteende	10
2.3. Narrativ	11
2.4. Populäritet	11
2.5. Kritiken	13
3. Resultat	16
3.1. Utformning av Intervju	16
3.2. Intervju 1, Man.....	16
3.3. Intervju 2, Kvinna	17
3.4. Intervju 3, Man och Kvinna	17
4. Empirijämförelse	18
4.1. ”Varför intresserar sig människor av true crime”	19
4.2. ”Hur påverkar true crime samhället och individen	20
5. Sammanfattning och slutsats	21
5.1. Förbättrings- och forskningsmöjligheter.....	23
6. Litteraturförteckning	24
7. Bilaga	26
7.1. Intervjuguide, 1 (enskild).....	26
7.2. Intervjuguide, 2 (grupp)	26

1. Inledning

Den morbida nyfikenheten har funnits länge som en överlevnadsmekanism, (Ilina, 2022, pp. 18-19). I nutidens samhälle finns dock ofta inte den fysiska faran att fly från och true crime funkar då som ett annat alternativ för att kunna uppleva spänningen och adrenalinkicken av det makabra. Dock genom det fiktiva narrativet av true crime, har nära till offren som skildras i berättelserna blivit drabbade. Ian Case Punnet menar att ämnets narrativ är att ge fakta störst rum, och det fiktiva är till för det som sätter ihop berättelsen och lockar publik, (Punnet, 2018, p. 85). De dramaturgiska effekter som musik bidrar till att tonfallet av true crime podcastavsnitt blir färgglatt och mer spännande att lyssna på. I två av mina intervjuer beskriver informanterna att det är lättare att lyssna på true crime i och med att det känns långt ifrån verklighet, på grund av narrativet som skapar en nästan fiktiv berättelse.

I ett meddelande till två anhöriga fick jag godkännande att föra vidare deras kritik genom artiklar som kommer nämnas nedan. True crime nämner detaljer om brotten, utan att höra av sig till anhöriga som det drabbar. De beskriver i artiklarna, (Voss Sundell, 2019) (Voss Sundell, 2019), hur såren rivs upp igen och traumat återupplevs. True crime media har just nu inga pressetiska regelverk att följa och följer just nu endast offentlighetsprincipen. Rättegångspodden är en av dem podcast som har fått mest kritik. I en intervju med producenten uppkommer det att mer ansvar i att informera om avsnitt till drabbade anhöriga borde göras.

Trots att samma sätt att informera människan om den kriminella världen har funnits länge, anser jag att det är viktigt att utreda true crime fenomenet. För att visa varför, kommer jag att berätta en historia. Jag har sedan länge varit intresserad av den mänskliga och kulturella psykologin bakom etik och moral. Men mitt intresse för true crime och min strävan efter att förstå varför vissa människor agerar på ett sätt började på riktigt december tvåtusen arton. Jag gick sista året i gymnasiet och skrev ett prov när brandlarmet gick. Vi fick gå ut i korridoren, som luktade rök, och samlades ute så som man ska göra. Detta var dock inte någon vanlig övning, utan var en före detta elev som gjort ett attentat mot skolan. Vi alla fick stå i en och en halv timme ute i kylan innan vi blev instruerade att gå till en annan plats där alla skulle samlas. Något som gjorde mig upprörd var då att median plockade upp det och skrev att vi var på väg mot platsen samt var vi skulle samlas på pricken. Detta förbryllade mig för om det skulle vara att gärningspersonen inte var klar eller uppnått målet med attentatet ännu, skulle den personen veta var alla skulle samlas.

Jag skulle vilja veta det etiska tankesättet bakom att formulera brott i media, samt varför människan är intresserad av att faktiskt engagera sin tid i det. Ett exempel är det som hände i Knutby tvåusenfyra. Vid en sökning på ordet Knutby på google¹, kommer det upp artiklar, podcasts, serier och böcker som förklarar vad som hände. Materialet är baserat på vad som hände, men från mängder av olika vinklar. Händelsen är fortfarande aktuell och diskuteras fortfarande, vilket gjorde att en serie om händelsen skapades tvåusen tjuogoett, (Kapetanović, 2021)

1.1. Syfte och frågeställningar

Studien utförs av anledning att kunna förbättra true crime genom den kritik den fått, eftersom det påverkar anhöriga och nära till offren negativt. För att kunna fortsätta och utforska trenden om true crime, behöver det visas förståelse samt ha en etisk grund för hur materialet ska samlas in. Detta för att individer som livnär sig på det, men också åhörare ska kunna relatera bättre till de människor som har drabbats av brottet. Människorna drabbas inte bara nära inpå brottet, utan känslorna håller sig kvar i flera år och kanske till och med generationer.

I början av studien var jag intresserad av att skriva om varför individen investerar tid i att lyssna/titta/läsa true crime, däribland morbidnyfikenhet. Efter läsning av litteratur och gjorda intervjuer, insåg jag att det är ett större perspektiv än bara intresse av true crime jag vill belysa. Till följd av det hittades artiklar om kritik och hur ämnet har påverkat anhöriga, individ och samhället negativt. Därav, vill jag skriva om och synliggöra hur true crime påverkar individ samt samhället, för att sedan göra en slutsats om hur det skulle kunna förbättras. Frågeställningarna som kommer att besvaras är:

1. Varför intresserar sig människor av true crime?
2. Hur påverkar true crime samhället och individen:
  - a) Vilka positiva effekter finns?
  - b) Vilka negativa effekter finns?
  - c) Hur kan true crime forumet förbättras?

---

¹ <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=knutby+true+crime>

1.2. Disposition

Dispositionen är upplagd på ett sätt som gör att jämförelser mellan tidigare forskning samt teorier med Mary Douglas bok ”*Purity and Danger*, (Douglas, 1996) samt Howard S Beckers bok ”*Outsiders*” och Ian Case Punnett's bok ”*Toward a theory of true crime narratives: a textual analysis*”, blir lättare att förstå som läsare. Nedan kommer metod och tidigare forskning redovisas, därefter teori och litteraturanalys. Uppsatsen avslutas med att förklara intervjuerna som författaren har gjort samt sedan jämföra materialet för att nå en slutsats

1.3. Metod

För att bestämma vilken metod som passar bäst till studien användes Charlotte Aull Davies bok om reflexivitet i forskning, (Davies, 2008). Etnografisk forskning, det centrala i hennes bok, beskrivs som ett nära möte mellan forskaren och de som blir forskade på. Min studie samlade in information genom litteratur samt intervjuer. I enlighet med vad Davies skriver, vill jag undersöka hur människor uppfattar sin verkligen och deras egna sociala handlingar, (a.a.; s.42–43). Motiven är bäst undersökta med 3 semistrukturerade intervjuer, där forskaren observerar samt låter intervjupersonerna berätta det dem känner är viktigast i förhållande till fasta frågeställningar. Jag vill åt viljan, intresset och förståelsen för true crime vilket utreds bäst genom kvalitativa metoder som intervjuer.

Ytterligare har jag ett intresse i ämnet och lyssnar, tittar och läser själv material. För att få extra stöd i forskningen, gjordes en historisk efterforskning på hur brott och intresset för det avvikande har sett ut innan.

1.3.1. Urval och tillvägagångssätt

För att förenkla och avgränsa mitt fält, valde jag att kontakta personer i tjugo års ålder. Personerna som kontaktades var personer nära mig, som jag visste engagerade sin tid i någon form av true crime. Jag valde dem samt fick kontakt med dem genom vårt gemensamma intresse i true crime. Jag har valt att intervjuva både män och kvinnor i och med att uppsatser eller rapporter runt ämnet har centrerat sig kring det kvinnliga könet, vilket kommer diskuteras i nästkommande kapitel. Paret som jag valde att intervjuva var ett tips från en annan informant.

För att utgöra en bas för intervjuerna kommer uppsatsens vara i form av en textanalys. Litteraturen som valdes var artiklar, kandidatarbeten samt en rapport som finns med som referat i olika uppsatser kring ämnet. Avgränsningarna gjordes av litteraturen och det som

kommer att analyseras handlar om varför människor har ett intresse av true crime, samt teoretiska perspektiv på hur mänskligheten och samhället hanterar avvikande beteenden.

1.3.2. Intervjuer

Intervjuerna utfördes spontant och sammanvävdes med vanliga diskussioner jag hade med mina informanter. I och med att jag redan kände två av informanterna bra, samt att vi redan har tittat på true crime tillsammans innan, bidrog det till ögonöppnande samtal där vi båda fick fundera över varför vi var intresserade till att börja med. Intervjuguiden till de enskilda intervjuerna var semistrukturerade, vilket möjliggjorde egna följdfrågor till intervjuperson samt ett friare och mer djupgående val av vad hen vill dela med sig av, (Davies, 2008, pp. 94-116). Dock i och med att intervjun skedde på spontan plats samtidigt samt innehöll vanlig social interaktion, var själva utförandet i form av en ostrukturerad intervju. Intervjun med paret gjordes mer planerat och var i form av en semistrukturerad intervju, samt att intervjuguiden var skapad för att få dem att diskutera. I och med reflexivitet togs inte anteckningar och intervjun spelades inte heller in. Efter intervjun skrevs anteckningar ner om vad författaren kom ihåg och observationer kring informanternas kroppsspråk skrevs också ner. I enlighet med Davies informerades informanterna om anonymitet och samt frågades om samtycke innan intervjun, (a.a.; s.46-53).

Reflexivitet är enligt Davies relaterat till objektivitet, (a.a.; s.4-5, 7). Det används ofta i etnografisk forskning för att kunna göra ett så objektivt arbete som möjligt, Ordet betyder ungefär att reflektera över sig själv och sin egen påverkan på forskningen, från att välja ämne till redovisningen av resultatet. Författaren menar att forskarens sociokulturella bakgrund, till exempel syn på moral och politik, måste beräknas i vinklingen på val av forskning och hur den går till eller vad den handlar om, (ibid.). Då jag har ett starkt intresse av true crime och har investerat mycket tid i det, måste jag reflektera över mina egna åsikter för att de inte ska influera vilken information jag läser eller frågor som jag ställer till informanterna. Jag valde därför att ha frågeställningar som var breda och baserade på andra människors hantering av true crime media. Jag valde också att läsa två kandidatuppsatser och en rapport inför val av studiens syfte, för att få förståelse för vad andra anser viktigt kring ämnet samt vad respektive författare beskrivit som eventuella framtida forskningsämnen. För att gå utanför mitt fält om intresse av true crime, valde jag att utforska om det fanns kritik mot true crime. Det här för att undvika att endast skriva utifrån en positiv vinkel, utan även från den negativa påverkan som median kan ha. Ett sätt som tagits upp innan, är att ha redan fasta standardfrågor till intervjuerna, (ibid.). Detta gjorde jag vid valet av en standardintervjuguide samt att ha

semistrukturerade intervjuer där informanten får rum att berätta själv, utanför mallen. Ett sätt som Davies också nämner är att vara med så mycket som möjligt i forskningen, för att undvika en skillnad mellan det studerade och därmed undvika reaktioner, (ibid.). Jag valde att göra detta genom att ha samtal med informanterna, med inslag av småprat, under och efter intervjun och relaterande ämnen. Anteckningar fördes inte heller under intervjun utan skrevs ner efteråt. Intervjuguiden stärkte objektivitet i utförandet av intervjun, i och med att jag kände informanterna. Det gjorde att jag kunde separera mig själv från relationen och gå in i forskningen, utan att ha någon influens av min egna kunskap om informanten.

1.4. Tidigare forskning

1.4.1. Bakgrund

True crime som genre må vara ny, men att skriva om brott och vara som en civilutredare är äldre. Ingrid Bosseldal menar att skriva om brott har både använts som medel att utmana normer, samt som något för att lättare sälja tidningar (BosseIdal, 2018). Från historien och fram till nutid, tros intresset vara kopplat till psykologi eller också till politiska dilemman. Författaren menar att true crime, främst bland kvinnor, kan liknas till en självförsvarsutbildning. Psykologiskt har vi genom historien kunnat vara nära brottslingen genom spöstraff eller avrättningar, vilket inte finns längre. Som läsare och lyssnare kan intressenten förstå och känna en koppling till varför hen gjorde som hen gjorde, samt därigenom också veta konsekvensen. Det finns alltså en spänning och sökande efter svar som drar den intresserade till genren, men därefter är det andra anledningar som får hen att stanna kvar, (ibid.).

Nästkommade forskning samt denna studie har en bakgrund i en rapport gjord av R.Chris Fraley, (Fraley & Vicary, 2010). Rapporten handlar om en studie som undersöker varför det kvinnliga könet är intresserad av de makabra brott som i större utsträckning drabbar kvinnor. Författarna förklarar att syftet med studien är att visa att det finns en skillnad på intresse i true crime mellan könen, samt att sedan försöka förklara varför kvinnor drar sig till det morbida i ämnet, (ibid.).

Studien utfördes med fem olika undersökningar, som delades in i de två huvudteman som nämns ovan. De första två undersöker könsskillnad, där författarna samlar in data från bokrecensioner samt lade ut en studie där deltagarna fick välja mellan olika böcker, (a.a.;s-82-83). De tre sista utgick från en hypotes, vilken var att kvinnor gillar true crime mer än män, och undersöker olika anledningar till att kvinnorna faktiskt gillar den typ av material.

Författarna valde två anledningar och en orsak till att kvinnorna skulle med mer sannolikhet investera tid i true crime. Dessa hämtade dem genom en teori av David Buss, (Fraley & Vicary, 2010, p. 82), som undersökt evolutionen bakom varför människor mördar. Genom detta förklarar författarna att deras hypotes är att kvinnorna som gillar true crime hämtar information kring hur de skulle kunna överleva samt undvika att bli en egen brottshistoria. De tre studierna beskrivna innan utgår alltså ifrån att undersöka om kvinnorna söker överlevnadstaktiker, förklaringar på psykologin bakom mördare samt om de helst engagerar sig i ämnet om det är ett kvinnligt offer.

Resultatet av studierna visade att kvinnor faktiskt engagerar sig hellre i true crime än något annat, när det finns ett val, än vad män gör, (a.a.; s.85). Många gör det för att förstå den egna verkligheten, där intresset ligger i att förebygga att hamna i den sits som de kvinnliga offren gör i brottsberättelser. Författarna menar att de gjort en övergripande undersökning, men att det finns möjligheter till att göra fler fördjupande studier. I resultatet visas det att kvinnor hellre dras till kvinnliga offer, då de vill skapa överlevnadsstrategier, i och med att kvinnor oftare hamnar i klorna på seriemördare eller våldtäckspersoner. Därav, i och med att män oftare hamnar i gäng konflikter eller våldsamma händelser, finns det rum för studier i om män mer frekvent väljer böcker om den typen av brott, (ibid.).

Joakim Silverdal utgår i sin artikel på Sveriges radio från studien kring true crimes popularitet bland kvinnor som beskrivits ovan i bakgrunden, (Silverdal, 2018). Han beskriver att forskaren Amanda Vicary från rapporten säger att kvinnor har ett större intresse i mördarens psykologiska förklaring till varför de makabra brotten utförs, samt hur en kvinna skulle kunna överleva det. Författaren fortsätter att förklara hur true crime podcasts står högt i ranking på streamingmedier samt att kvinnor oftare lyssnar på dem, (ibid.). Vicary, enligt Silverdal, beskriver att hon de brott som beskrivs i podcasts undersöker samt berättar om fler brott som involverar kvinnliga offer. Detta gör att det är mer relevant för kvinnor att intressera sig i mediet. Vicary menar att det är en omedveten kunskapssökning efter hur dom skulle kunna överleva brotten som det kvinnliga könet i större utsträckning utsätts för, (ibid.). Hon tror också att det stora intresset kan visa på en mental hälsa hos kvinnor i samhället, där kvinnorna skulle kunna bli paranoida när det gäller våldsbrotten de lyssnar på.

1.4.2. Podcasts

Emma Frejborg och Hanna Lagerstedt, (Frejborg & Lagerstedt, 2020), gjorde sin kandidatuppsats om podcasts som använder utsatthet, våld och mord som sitt ämne.

Forskarna ville skapa en förståelse av det kulturella utbytet mellan konsumenterna och podcastkreatörerna, (a.a.; s. 1-2). Detta för att få insikt i hur true crime formuleras i media forumet podcasts. En av deras tidigare forskning handlar om strävan efter att få insikt i negativ information, en så kallad morbid nyfikenhet. De refererar till en studie av Zuckermann och Little, (a.a.; s.4), som säger att de som söker den negativa informationen gör det för att de har ett speciellt personlighetsdrag som strävar efter känslor eller sensationer. Bantinaki, som författarna refererar till (a.a.; s.4), menar att valet av negativ information kan vara för att de vill lära sig eller visa att de kan hantera negativa känslor när de utsätts för den typen av stimuli. Det vill säga att de vill se om de kan hantera det morbida om det skulle vara att de utsätts det i verkliga livet, vilket ger dem en positiv känsla efteråt. Ytterligare en studie som Frejborg och Lagerstedt refererar till är av Blaine and Boyer, (a.a.; s.5), som säger att människor har en preferens att kulturellt överföra negativt laddad information än till exempel positiv sådan.

Forskarna skriver också om kritiken mot true crime, där de menar att berättandet av riktiga brott går mer mot det fiktiva hållet i stället för fakta, (a.a.; s. 6-7). De skriver att konsekvensen av skiftningen i narrativet är att uppfattningen om brott och det morbida förändras. Det gör att också att faktan om vad som verkligen har hänt utan inslag av de fiktiva verktygen äventyras. De menar också att true crime podcasts oftare lyfter mord eller brott mot vita kvinnor med medelklassbakgrund, vilket kan ge en ändrad syn på klass och kön gällande vem som brukar vara offer samt vem som kan vara gärningsperson. Detta blir som ett slags brytande av ett system, där det "ideal offret" råkar ut för en smutsig handling i och med att gärningsmannen känner sig avvikande från det livet som offret har, (Douglas, 1996, p. 44). Händelsen blir alltså malplacerad, vilket gör det till smutsig eller avvikande enligt Mary Douglas.

True crime median tar alltså oftare upp en viss typ av offer samt beskriver ofta mord, vilket gör att andra offer glöms bort och att det finns en standard eller idealiserad typ av morbid handling. Misstro till rättssystemet i länderna som avsnitt av true crime podcasts utspelar sig i ökar desto räddare lyssnarna blir för brotten. Forskarna berättar att det finns olika sätt att se på den misstro som rättssamhället får genom att fler engagerar sig och sprider information förmedlad av true crime podcasts, (Frejborg & Lagerstedt, 2020, pp. 6-7). Genom lyssnarna kan fall som inte är lösta komma upp till ytan igen, eller om podcast kreatören visar på en osäkerhet i rättsprocessen, kan fall om oskyldigt dömda också tas upp igen. Rättssystemet får

alltså mer kritiska ögon, och kan komma att misstros på ett sätt som utsätter dem och andra för fara. Men de kan också få extra ögon eller civil hjälp.

Slutsatserna som forskarna drar är bland annat att kreatörerna av true crime podcasts skapar sitt material för att kunna informera och utbilda deras publik, (a.a.; s. 36-38). De menar dock att informationen måste underhålla och fånga lyssnaren. Vissa kreatörer använder sig till exempel av humor och andra använder sig av dramaturgiska tekniker. Forskarna berättar att podcastkreatörerna tycker det ibland är svårt att veta vilken information och individ de ska välja samt hur de ska framställas. Detta för att inte drabba de berörda samt att dem inte ska få egna juridiska konsekvenser, (ibid.).

En annan slutsats är att konsumenterna av true crime podcasts konsumerar materialet för underhållning, (ibid.). Vuxna konsumenter lyssnar för att få föreställelse för samhället och det mänskliga psyket, som de anser att de inte har ännu. Forskarna förklarar också att många av konsumenterna upplever ämnet som tabubelagt i och med att deras uppfattning är att omgivningen inte anser det som legitimt.

1.4.3. Kvinnligt intresse

Vidare kommer en kandidatuppsats om det kvinnliga könets intresse i true crime presenteras. Alexandra Ilina undersökte varför kvinnor gillar att investera tid i true crime podcasts, hur de tolkar samt vad kvinnorna anser är sina användningar av den typen av information (Ilina, 2022). Det fiktiva narrativet har blivit ifrågasatt till följd av att det är sanna brottsberättelser. Forskaren refererar till Stahl, (a.a.; s.10), som menar att de pratar till våra sårbarhetskänslor och vår rimlighet.

Människans morbida nyfikenhet bottnar i att förstå händelser utanför den vanliga vardagen, samt att få en kick av adrenalin från spänningen, (ibid.). Ilina menar att kvinnor, som inte har normen att söka efter våldsbejakande aktiviteter, kan få känna dessa spänningssensationer genom true crime. Kvinnorna kan också känna igen sig i det typiska offret och ta till sig överlevnadsstrategier, (ibid.). Den morbida nyfikenheten, enligt Oosterwijk som Ilina refererar till, brukar bero på en vilja att förstå det som inte går att förstå, (a.a.; s.18).

Människan vill alltså söka efter information som hen inte har men vill ha. I true crimes fall så ökar bara nyfikenheten, i stället för att tillfredsställas, när ny information hittas. Forskaren berättar också att en annan faktor till att kvinnor dras till true crime är kopplat till två olika känslor, (a.a.; s. 18–19). Ämnet är obehagligt, men på grund av hur det presenteras är det också intressant och lockande. Ilina beskriver hur den morbida nyfikenheten ofta hör samman

med känslan av rädsla och spänning relaterat till människans tidigare dagar där det var fysiskt viktigt att uppfatta negativa stimuli vid "fight or flight" situationer. Men då det inte finns någon fara, försvinner de negativa och pulshöjande reaktionerna i kroppen och återlämnar endast en positiv avslappnande känsla, (ibid.). Andra känslor som kan motivera varför människan drar sig till true crime är att de vill uppleva en känsla av sympati eller empati för offret, att de kan känna ett moraliskt ansvar att veta.

Slutsatserna som Ilina drar är att hennes informanter ser true crime lyssnandet som en del av vardagen, (a.a.; s.47-51). De menade också att kvinnor som lyssnade gjorde det för att de fick reda på mer om samhället och förstå hur de kunde undvika att bli drabbade av samma brott som de lyssnar på. Forskarens informanter gillade podcastsens narrativ och skapar en tillhörighet genom intresset att lyssna på och diskutera fall. Överlevnadsmekanismerna tror hon också har en del att göra med den morbida nyfikenheten, som informanterna visade som stor faktor till varför de lyssnade, (ibid.).

2. Teori & Litteratur

2.1. Purity and Danger

Mary Douglas, (Douglas, 1996), skriver sin bok om olika typer av renlighet och fara som kan förknippas med det. Renligheten finns och är konstruerat av samhället, (a.a.; s.140). Douglas förklarar det som att smutsen utsätter samhället och individen för krafter, genom fara.

Krafterna skapas när socialt konstruerade idéer och dess gränser om vad som får göras och vad som ska undvikas bryts. Hon menar att en så kallad oren eller smutsig människa har hamnat i en situation där hen alltid är fel. Smutsighet eller att vara avvikande kan vara med mening, men är oftast inte det, (ibid.). Douglas menar att det avvikande beteendet utövas och ger kraft genom handlingen som är normbrytande. Ett exempel som författaren använder är en bok där huvudrollens karaktären inte fyller sin roll på det sätt som förväntas av honom, (a.a.; s.132). Hans reaktion på det är att bli deprimerad och få aggressionsutbrott, på det sätt som gör att hans vänner inte tåler honom längre. Faran som han skapar genom att inte kunna fylla sin roll drabbar inte bara honom själv utan även hans sociala omgivning, trots att det inte är medveten handling. Huvudrollsinnehavaren agerar utifrån en emotionell reaktion på en socialt konstruerad lag som han inte kan upprätthålla, (ibid.).

Douglas menar att de människor som brutit en social konstruerad gräns hamnar i ett mitten läge i samhället och kan bete sig hur de vill, för att det förväntas av dem (a.a.; 121–122). Detta beteende visar deras marginella status. Författaren menar att detta ger dem en kraft,

som kan skapa fara för dem och för omgivningen. Dock anser hon att den skapas av andra i hans omgivning, på grund av den marginella icke platsen som personen har. Detta gör att hans handlingar inte är dennes fel, (ibid.). Detta gör dock också att de som ansetts vara utför systemet kommer ses som det permanent eller kommer få det svårt att komma in igen. Exemplet som Douglas ger är före detta fångar, där reaktion på deras status i samhället är samma världen över.

Trots nämnd information kring att det som är avvikande skys och som gör att människor som inte passar in hamnar i mitten, finns det också samma typ av beteende som ses i ett speciellt ljus som gör att människor dras till det (a.a.; s.204).

2.2. Avvikande beteende

Men vad är ett avvikande beteende? Howard S Becker menar att alla grupper i samhället skapar egna konstruerade regler som medlemmar ska följa (Becker, 1963, pp. 1-14). Reglerna handlar ofta om vad som är rätt beteende och vad som ett fel beteende. Den person som inte kan eller vill följa reglerna ses som en utomstående eller någon som inte litas på i gruppen. Det avvikande beteendet är alltså det som döms av andra som reglerbrytande och som andra anser fel. Ett avvikande beteende förklaras enklast som något tydligt avskiljande från det som anses genomsnittligt och kan endast dömas om någon annan anser det som fel.

Dock kan felen ses som olika allvarliga och olika bestående. Det skiljer sig också hur dömd en person beroende på vem du är i samhället, det vill säga din status. Författaren berättar att alkoholister inte ses som så olika oss andra, och kan tolereras, (ibid.). Men folk som mördar eller våldtar blir en riktig utomstående och ses som fel samt döms. Personen som anses vara avvikande kan dock känna sig orättvist behandlad. Detta gör att hen dömer de personerna som utomstående. Becker drar ett exempel om homosexuella, som under hans tid ansågs som mer annorlunda, bildar en gemenskap tillsammans och visar samt övertygar de som dömer dem att de har fel, (ibid.).

En förklaring till att avvikelser i samhället var mental ohälsa, enligt Becker (ibid.). Därför ansågs brottslingar eller brott vara på grund av mentala sjukdomar. Författaren menar att avvikelser inte är en person utan är handlingar av den personen, som av en grupp anses som regelbrytande. Handlingen blir avvikande enligt social konstruktion, vilket betyder att om något ska klassificeras som fel måste samhället skapat sociala regler som inte går att applicera på alla. Men som nämnts tidigare, blir avvikelser graderad eller mer tolererad beroende på vad hen har gjort. Handlingen som döms kan vara olika och en utomstående

människa kan döma en annan som mer avvikande, och därför inte ha något annat gemensamt än att faktiskt vara utomstående i samhället. Dock kan människor som har samma avvikande beteende både känna igen sig som utomstående och prata om handlingen de döms för, som exemplet med homosexuella, (ibid.).

2.3. Narrativ

Det sista teoretiska ramverket som kommer att diskuteras är av Ian Punnet, som gjort en studie kring det narrativ som true crime använder (Punnet, 2018). Författaren menar att true crime är konstruerad i en färgglad och inte en neutral ton, (a.a.; 95–96). Mycket av materialet som han har analyserat visar på att det finns en aspekt som true crime kreatörer lyfter fram, vilken är rättvisa för offret. Som lyfts fram tidigare, använder sig kreatörerna av tekniker för att underhålla sina lyssnare. Punnet beskriver att true crime måste vara fakta baserat, alltså det fiktiva ska vara i berättandet och inte i fakta för att kunna kallas just true crime, (a.a.; 85).

Den ständiga strävan efter rättvisa, att stå upp mot auktoriteter och utredningsaspekterna med true crime är något som lockar fler intressenter, (a.a.; 105–110). Punnet menar att kreatörernas narrativ, på att ha kalla fakta, men också engagera och utbilda konsumenter genom att underhålla gör att true crime skiljer sig från vanlig brotts-journalism. Det nästan fiktiva berättandet gör true crime intressant och fångar upp människor, för att kunna utbilda samt skapa förståelse för samtiden vi lever i.

2.4. Populäritet

Litteraturanalysen kommer att bestå av en artikel om varför människan intresserar sig för true crime media samt artiklar som belyser kritik gentemot true crime.

Till att börja med startar Moa Kärnstrand sin artikel med att berätta en historia i vilket hennes kompis plockar upp en resväska full med material från ett fall med en försvunnen person, (Kärnstrand, 2020). Hon fortsätter att berätta att kompisen engagerar sig i det så pass att han kartlägger poliserna och har egna övertygelser på hur fallet ska kunna lösas. Under sena nittonhundratalet var tio procent av böckerna på topplistorna i världen utredande, eller så kallat deckare. Nutidens procent ligger på sextio procent, med en stigande utveckling i det dokumentära berättandet. Utvecklingen tror Anton Berg, som Kärnstrand intervjuar, beror på den digitaliserande framfarten i samhället, (ibid.).

Kärnstrand berättar om podcasten ”*serial*” och menar att berättaren av fallen utreder själv och går igenom allt för att lyssnaren ska få en så bred men också fördjupad kunskap av

brotten, (ibid.). Just denna typ av berättande, den självständiga utredningen, har vuxit i popularitet och lyssnaren känner nästan en personlig anknytning till berättaren. Som en koppling till det som skrivits innan är den psykologiska fascinationen stor här, då intressenten intresserar sig i vad som egentligen är gott och ont samt att själva utredningen är i fokus.

En teori till varför människan intresserar sig av true crime är att vi fascineras av det som vi egentligen borde avsky eller skrämmas av. Kärnstrand refererar till Pär Anders Granhag, professor i psykologi, som säger att den latinska frasen ”det skrämmande men lockande mysteriet” skulle kunna beskriva intresset i true crime, (ibid.). Exemplet till det är som när man var liten trodde på monster under sängen eller i garderoben. Trots rädslan var vi tvungna att titta och undersöka om det faktiskt fanns något att vara rädd för. Granhag menar att vi redan kan identifiera oss i offren, men att människan som social varelser vill kunna förstå mörkret i gärningspersonen samt därmed mörkret i en själv, (ibid.).

Vidare finns en till teori till intresset och den växande populariteten i true crime. Kärnstrand refererar till Mattias Hesséus, en slags strävan efter överlevnadsmekanismer, (ibid.). Han menar att människan vill hålla sig informerad och kunna förstå vad som är farligt, vilket betyder att om man kan identifiera karaktärssignaler hos en mördare kan man också undvika att bli ett offer. Evalisa Wallin, som Kärnstrand ringer upp, håller med om teorin och tror att den blir mer och mer relevant i och med de ökade offentliga skjutningarna i samhället, (ibid.). Rättegångspodden är en av de true crime podcasts som skildrar hela brottet inklusive namn samt hela rättegångsprocesser. Kärnstrand menar att denna del är svår eftersom vissa som skildras i podcasten inte vet att de ska vara med i den. Den etiska balansen där integritet eller en skyddad identitet inte bryr om, för att kunna ge det allmänna samhället tillgång till all kunskap som annan media ”gömmer”. Hesséus, enligt Kärnstrand, berättar att det fanns en liknande typ av media under tidigt nittonhundratalet, vilken syftade till att ge hela berättelsen (ibid.). En kvällstidning vid namn ”*Fäderneslandet*” som skildrade kriminaliteten i samhället under dess samtid. Rättegångspodden och kvällstidningen har fått samma typ av kritik och använder, trots hundra år emellan, samma typ av argument. De vill ge en komplett och o censurerad bild av verkligheten kring brottet som skett.

En sista teori kring varför människan dras till och har en morbid nyfikenhet, tror Kärnstrand kan ha att göra med det trygga samhället vi lever i idag, (ibid.). Hon beskriver att genom true crime kan vi släppa på de känslor som vi annars inte får utlopp från, och får en katharsiseffekt. Sigmund Freud, enligt Kärnstrand, menade att vi letar och intresserar oss i det

som borde avskys för att få utlopp av negativa känslor för att inte få neurotiska problem av dem senare (Kärnstrand, 2020). Detta också för att vi ska kunna känna och erkänna den trygghet man kanske lever i.

Författarinnan återkommer till Anton Berg i slutet av artikeln som säger att det inom true crime podcasts som syftar till att ge en komplett bild, målar upp att det inte alltid är svart på vitt avseende skillnaden mellan gott och ont, (ibid.). Han menar att det finns gråzoner och att det skulle tålas att funderas över vad ”utom rimligt tvivel” faktiskt betyder. Kärnstrand avslutar med att berätta att hennes kompis med resväskan, nämnd ovan, gjorde en dokumentär om sitt letande efter den försvunna personen. Denna steg snabbt upp i topplistan, och kan ge ett exempel på att det verkliga är mer spännande än det som är fiktivt i och med att det faktiskt har hänt samt inte kan argumenteras bort som icke trovärdigt. Kärnstrand funderar över, medan hon lyssnar på dokumentären, om det faktiskt är den sanningsletande människan och spänningen i dess historier som gör oss intresserade och inte själva samhället, (ibid.).

2.5. Kritiken

Innan redovisning av artiklar med kritik mot true crime ska två regelverk beskrivas, för att skapa en djupare förståelse för argument mot ämnet samt alternativa lösningar till förbättring som föreslås. Det första är pressetiksystemet, som innefattar sju riktlinjer kring hur pressen ska hantera och respektera den personliga integriteten (Svenska journalistförbundet, 2021). En av dem är att visa respekt för individens privatliv, och visa hänsyn till brottsoffer. En annan är att se konsekvenser i att använda namn i media om det kan komma att skada personen. Offentlighetsprincipen, det andra regelverket, innebär i detta fall att företrädare för media har rätt till information som involverar statens och kommunernas verksamhet, (Justitiedepartementet, 2019). Information, eller handlingar, beskrivs som allmänna om en myndighet innehar den på något sätt. De allmänna handlingarna, klassas då i huvudregel som offentliga.

Trots intresset som många delar och den ständigt stigande trenden, får just nu true crime fenomenet stigande kritik. Joachim Voss Sundell berättar i sin artikel att mycket av kritiken innan har varit mot Rättegångspodden och dess vilja att ge en komplett bild av brotten, (Voss Sundell, 2019). Dock är det inte en självklarhet att anhöriga eller nära till offren frågas om deras tillåtelse, utan podcasten har spelat upp deras vittnesmål samt utgett namn. Voss Sundell beskriver att Kulturnyheter har fört en dialog med fem olika familjer som blivit

drabbade av detta etiska dilemma. Emma Jangestig överlevde en attack i Arboga tvåtusenått, men det gjorde beklagligt nog inte hennes två barn, (ibid.). Podcasten ”*Svenska Mordhistorier*” valde att göra ett avsnitt om attacken och detta utan vare sig Emma Jangestigs eller andra anhörigas tillåtelse. Morfar Roland Jangestig beskriver att de fick reda på det av en slump och Mamma Emma Jangestig beskriver känslan som fruktansvärd när hon fick höra avsnittet. Det var som såret efter hennes barns tragiska död revs upp en gång till. Trots att ”*Svenska Mordhistorier*” först tackade ja till en intervju om kritiken med författaren, har kommunikationen med dem därefter upphört. Samtidigt har Kulturnyheterna försökt att nå skaparen, men har inte fått något gensvar, (ibid.).

Emma Jangestig och Roland Jangestig menar att det borde finnas en ny pressetiklag gällande true crime, i och med trendens framfart, (ibid.). Detta för att anhöriga, som dem, inte ska bli utsatta för samma känsla när deras fall tas upp utan att de har vare sig godkänt det eller har vetskapen om att det skapats.

Vidare skriver Voss Sundell ytterligare en artikel om en intervju med Carina Höglund, vars dotter Engla blev bortrövad från jorden tvåtusen åtta, (Voss Sundell, 2019). Författaren berättar att Höglund har blivit nämnd ett flertal gånger i true crime podcasts. Som skrivits innan finns ett nästan fiktivt perspektiv på true crime, vilket Carina Höglund instämmer i, (ibid.). Hon menar att när Engla tyvärr nämns är det detaljerat, vilket skadar familjen och gör att dem inte blir tagna på allvar. Vittnesmål, information om gärningspersonen samt hens tillvägagångssätt är några av de detaljer som kommer upp i podcasten. Även personliga uppgifter om anhöriga till offren delges till allmänheten i avsnitten, (ibid.). Carina Höglund menar att det är respektlöst mot familjerna, men också andra som kanske inte är mogna att ta in de detaljerna som beskrivs om offret.

Det som stämmer in på de två artiklarna av Voss Sundell, är att podcastmedian inte är anslutna till någon form av pressetiskt system och kan därför lagligt ge ut dessa typer av detaljer i förra stycket. Det finns inte heller regler på att utge en ansvarig utgivare till podcasts, vilket gör att anhöriga eller nära till offren får ta konflikten själva med podcasten, (ibid.). Carina Höglund och andra som blivit drabbade menar att samhället måste stå upp för och med brottsoffren, och en av lösningarna är en ändrad lagstiftning samt pressetiska regler till det nya forumet som är podcast.

Sundell och Åsa Erlandsson beskriver en granskning av true crime podcasts, gjord av kulturnyheter, (Sundell & Erlandsson, 2019). De har gjort intervju med andra som säger

samma som Carina Höglund och Emma Langestig, vilket är att det är respektlöst och att nämningarna i median gör att traumat rivs upp igen. Mycket av kritiken riktas mot Rättegångspodden, som tar upp vittnesmål och domsstolsdokument och kan göra detta enligt offentlighetsprincipen. Författaren skriver att en anhörig önskar mer uppmärksamhet till anhörigperspektivet, samt ha svar om det etiska resonemanget från Rättegångspoddens producent Nils Bergman, (ibid.). Svaret blev att han aldrig menat att skada någon och känner ett ansvar, men att den kompletta bilden av brott har hjälpt många. En lösning han har är dock att höra av sig till närmsta anhöriga innan ett avsnitt publiceras, (ibid.).

I en intervju med Nils Bergman beskriver han hur handlingarna som tas upp är enligt offentlighetsprincipen, (Voss Sundell, 2019). Syftet med podcasten i starten var att ge en komplett bild och redovisa det svenska rättssystemet för lyssnare. Bergman menar att genom Rättegångspodden får brott som varit uppmärksammade i media redovisas genom en komplett bild och att detta kan bidra till en större förståelse kring varför samt vad som egentligen hände. Voss Sundell, intervjuaren, beskriver för Bergman hur de utsatta har känt sig och hur de har påverkats av att lyssna på podcasten om ett fall som redan gett dem ett stort trauma, (ibid.). Han svarar på att det är beklagligt och att han känner ett ansvar, men att det är redan offentliga handlingar samt att brottet redan fått mediauppmärksamhet. Voss Sundell beskriver en punkt i pressetikern, som handlar om att journalisten ska visa offren hänsyn, vilket går emot att lägga ut materialet så som Rättegångspodden gör samt att de inte informerar offren innan. Bergman säger att han och hans utgivare ska se över det och att de har lutat sig endast på offentlighetsprincipen, som inte är tillräckligt längre, (ibid.). Den ansvariga utgivaren Jonas Häger, i en intervju med Voss Sundell, avfärdar dock kritiken och menar att han inte lägger sig i produktionen om materialet är lagligt (Sundell & Atallah, 2019). Han menar också att de svenska pressetiska reglerna är svåra att ta på allvar. Som skrivit innan behöver inte podcasts ha en ansvarig utgivare, vilket gör att Jonas Häger i juridisk bemärkning inte anses som Rättegångspoddens utgivare. Nils Funcke, en expert på pressetik, menar att det är inget tvång att ansluta sig till ett pressetiskt system. Men om materialet enligt offentlighetsprincipen hanteras på fel sätt, kan det göra att principen förminskas och likaså rättsprocessen, (ibid.).

3. Resultat

3.1. Utformning av Intervju

Jag valde att göra två intervjuguider. Den ena utformades för enskilda individuella intervjuer, och den andra för en intervju med två personer som tittar på true crime tillsammans. Jag ville veta när de började titta eller lyssna på true crime. Detta för att se om det korrelerar med något som hänt under den tiden som då kan förklara varför de började. Jag ville också veta anledningen till, om det fanns någon, varför de engagerar sig i true crime media samt om de tar med sig något från det. Gällande intervjun med paret ville jag veta om deras början till intresset, anledningen samt vad de tar med sig och om deras svar skiljer sig från varandra. Dessutom ville jag veta om de visste detta om varandra, om de skilde sig mellan dem, eller om de har diskuterat det innan. Detta för att jämföra det kvinnliga och manliga perspektivet.

I och med att inspelning inte fördes, kommer inte direkt citat att göras. Intervjuerna kommer att skrivas genom berättande av sagda saker, samt analyser av kroppsspråk.

3.2. Intervju 1, Man

Första intervjun som gjordes var med en man som engagerar sig i true crime genom dokumentärer. Mannen är tjugofem år, och jobbar inom vården. Jag började med att fråga honom om när hans intresse började i true crime. Mannen förklarade kort att det började tidigt. Detta i format som jag inte hade tänkt på. Han förklarade att han tidigt började titta på Efterlyst med Hasse Aro, samt att han gillade att läsa om diskussioner kring fall på flashback. Detta är ett online forum där alla kan diskutera med varandra, (<https://www.flashback.org/>). Mannen pratar om sin uppväxt och att han har varit omgiven av kriminalitet sen tidig ålder. Att investera sig i den formen av true crime var för att hålla koll på vad som hände i hans lokala omgivning. Dock senare började han titta på mer dokumentärer, om gängkriminalitet samt om sekter och våldsbrott.

Intresset i true crime var alltså för att kunna förstå sin bakgrund men också för att kunna förstå sin omgivning. Något annat han nämnde som han visade med starkare artikulering och handrörelse, var att det skapar medvetenhet. Han beskrev det som att det finns ondska ute och genom true crime skapar det en medvetenhet om vårt nutida samhälle, allt är inte bra. Det är inte heller uppenbart vem som skulle kunna göra dessa avvikande eller brottsliga handlingar, vilket gör att människor får större förståelse för sina medmänniskor om de tittar på true crime. Han menar att media förbättrar mänskligheten, genom förberedelser och att kunna se världen från ett icke naivt sätt.

Jag förklarar sen hur true crime skulle kunna förbättras i och med att det påverkar anhöriga. Här svarar han att det alltid finns en dålig sida av allt, och att kreatörerna borde agera utifrån moralisk rätt och inte bara rättsligt. Det är viktigt att respektera de anhöriga, i och med att det inte bara är den drabbade som blir ett ”offer”. Han menar att det kan påverka människornas liv om deras godkännande inte ges och kan ge dem långsiktiga konsekvenser. Även fast det är offentliga handlingar, borde involvering göras av anhöriga. Något som han menar skulle kunna förbättra detta eller lösa det problemet är att sätta ett regelverk eller lagar kring införskaffning av offentligt känsliga handlingar som används i true crime.

3.3. Intervju 2, Kvinna

Den andra intervjun som gjordes var med en kvinna som gillar att titta på filmatiseringar om brottsfall, samt kriminalserier. Kvinnan är tjugotre och jobbar inom vården, men inom psykologisk behandling. Intervjun gjordes ute på en promenad med hennes hund, därav väldigt avslappnad. Hennes intresse började tidigt i tonåren, samtidigt som serie och filmintresse startade.

Intresset i specifikt true crime, som dokumentärer, var inte markerande. Men intresset i det spännande och rättsmässiga var. Hon förklarade att intresset var till att respektera offren, men också att förstå psykologin bakom brottet. Något som hon tar med sig var förståelsen eller psykologin bakom varför vissa människor begår brott. Här blev intresset tydligt, då berättelsen om vad hon arbetar med förklarades med större handrörelser och huvudet stolt uppåt. Just nu läser kvinnan en utbildning, som i enlighet med hennes dröm, ska användas för att kunna hjälpa ungdomar eller barn som har hamnat fel i samhället. True crime, menar hon, kan hjälpa henne med extra förståelse eller insikt i hennes framtida drömyrke.

Jag drar sedan en berättelse om hur true crime har påverkat anhöriga, och hennes kroppsspråk här visar ledsamhet. Detta genom huvudet ner och utputande underläpp. Hon menar att visst kan true crime förbättra samhället och individer i form av ökad förståelse. Men att det drabbar människor som har varit med om brotten, då det faktiskt är en riktig människa som beskrivs. Hennes förslag är att inte utge fall som fortfarande är varma, alltså som antingen inte är lösta eller där familjer inte haft tid att läka. När hon berättar detta förstås den empatiska sida hos henne genom att handrörelser samt en bestämd ton i rösten.

3.4. Intervju 3, Man och Kvinna

Paret är 22 och 25, där båda är studerande på avancerad nivå inom biomedicin. Intervju med paret, gjordes hemma hos mig. De fick sitta i soffan och vi inledde allt med lite småprat.

Kvinnans intresse började tidigt, med bokläsning, medan mannens började senare. Jag frågade sedan om de tror att de ser på true crime på olika sätt, och lät dem prata om det. Mannen förklarade att han hellre ser på dokumentärer om sekter eller våldsbrott, för att förstå den aspekten av människan. Han anser också att han inte fördjupar sig lika mycket som sin fästmo i och med att han nästan ser det som fiktiva berättelser. Detta var helt annorlunda till kvinnan som menar att hon vill förstå och fördjupa sig i fallen som de lyssnar eller ser på. Hon ser det som verkliga händelser och vill förstå psykologin bakom varför en människa blir som en människa blir samt psykologin bakom den enskilda mördaren. De hade ett intresse för att få förståelse för sitt samtida samhälle, men också spänningen gemensamt.

Jag ställde sedan frågan om de diskuterar fallen efteråt, vilket de menade att de gjorde. Men kvinnan förklarade att hon letade upp grejer och läste in sig i fallen mer än vad mannen gjorde. Hon fördjupade sig alltså i verkligheten, medan mannen såg det mer som fiktivt. Här tittade de på varandra och såg avslappnade ut, där kvinnan satt och lutade sig i soffan. Vid frågan om det tar med sig något från fallen, svarade kvinnan att hon tar med sig förståelsen men också respekten för offren samt samhället. Jag förklarade att många kvinnor jag läst om tar med sig överlevnadstekniker, vilket hon också kunde tänka sig. Mannen tar också med sig förståelsen, men på grund av den fiktiva synen var det inget mer konkret.

Jag berättade därefter hur anhöriga blir påverkade av true crime fallen och frågade om hur de ser på det och om det finns något sätt att förbättra median. Mannen och kvinnan menade att producenterna inte borde göra det för populärt med att romantisera brotten. De berättar att Netflix använder sig av attraktiva skådespelare till att spela seriemördare, vilket skapar en skev syn på gärningspersonen samt dessas brott. Detta gör att de grävsta fall blir romantiserade och sedda som fiktiva. De pratade också om att det inte får bli för utbrett, samt att kreatörerna ska hålla sig till fakta för att inte skrämna upp folk eller göra dem paranoida.

4. Empirijämförelse

Analysen av materialet kommer att göras genom frågeställningarna som utgör grunden till uppsatsen. Intervjuerna kommer först att diskuteras och sen ges argument eller förklaringar genom artiklar och tidigare kandidatuppsatser.

4.1. ”Varför intresserar sig människor av true crime”

I intervjuerna kommer det fram att spänningen är det som drar dem till att intressera sig i true crime. Det som är mest markerande sen är att få en förståelse för människan, men också det samtida samhället som de lever i. Männerna intresserar sig mer för våldsbrott, samt vill få en förståelse för människan som begår den typen av brott. Den ena mannen ser det mer som fiktivt, men den andra som en verklighet där han vill förstå sin bakgrund och omgivning som han vuxit upp i. Kvinnorna vill fördjupa sig i eller bara förstå den mänskliga psykologin och drar sig till den utredande biten.

Det som stödjer detta är Ilina's förklaring på att den morbida nyfikenheten kommer från en förståelse som människan inte lyckats få ännu, (Ilina, 2022, p. 18). Det kan vara intresse av samhället eller av psykologin bakom varför en gärningsman mördar. Strävan efter att förstå och nyfikenheten driver människan till att lyssna eller utreda själv. Hon menar också att känslor som spänning samt obehag korrelerar, men skapar en avslappnad känsla eftersom den fysiska faran inte finns. Detta beskriver också Frejborg och Lagerstedt, men menar att det är ett sensationsdrivande personlighetsdrag, (Frejborg & Lagerstedt, 2020, p. 4). Personen vill utsätta sig för morbida känslor, för att testa om de kan hantera dessa känslor och när den klarar det skapar det en positiv känsla. Intervjuerna visar på att spänning samt förståelse är det som lockar mest. Kärnstrand beskriver detta också, och att vi redan kan identifiera oss i offret genom empati, men kan inte identifiera eller förstå det mörkret som finns i gärningspersonen, (Kärnstrand, 2020). Som den första intervjupersonen säger, att förstå omgivning samt skapa en medvetenhet, beskriver Kärnstrand också. Människan vill veta vad som är farligt och förstå det som inte är vardagligt i sitt samhälle. Hon beskriver också känslan av avslappning efter ett true crime avsnitt. Katharsiseffekten som kommer efter att ha lyssnat på det morbida och sen inse att vi lever i trygghet blir en positiv upplevelse, (ibid.).

Teoretiskt har det som är avvikande eller smutsigt en kraft på mänskligheten, (Douglas, 1996, p. 140). Kraften och påverkan kan vara en början till vårt stigande intresse i det makabra. Kraften som det extra makabra och det som inte går att förstås av någon som inte är gränsbrytande håller en makt över mänskligheten, där nyfikenheten alltid blir större, (a.a.; s.204). Det avvikande kan vara en medveten handling och det är också något som döms av andra. Detta håller Becker med om och förklarar att den avvikande inte alltid håller med om sin dom. Att dras till det makabra kan ses som tabubelagt, (Frejborg & Lagerstedt, 2020, pp. 36-38), och enligt Becker, (Becker, 1963, pp. 1-14), kan de som är avvikande skapa en grupp för att övertyga att de inte är avvikande och skapa en tillhörighet som grupp.

4.2. ”Hur påverkar true crime samhället och individen

I intervjuerna beskrivs också vad som är bra med true crime, där förståelse och medvetenhet tas upp. Det skapar verktyg, genom psykologi och kunskap, för att kunna se och leva en vardag i det samtida samhället. Den enskilda kvinnan som intervjuades använder till exempel kunskapen som hon får genom true crime i sin utbildning och jobb, för att förstå människorna hon jobbar med. Något som är markerande, men också undermedvetet, är att kvinnor som lyssnar på true crime eller bara investerar tid i true crime vill åt överlevnadstekniker. Det kvinnliga könet är inte lika våldsbejakande, eller det är inte normen att agera våldsamt, som det manliga könet. Detta gör att kvinnan använder sig av true crime som ett sätt att få ut de sensationer som skapas genom våld.

Det som kommit fram dock är att true crime inte bara är bra, utan har en negativ sida också. Något som lyftes fram i sista intervjun är att kreatörer inte får breda ut sin fiktiva sida och romantisera brotten, då fiktiva tekniker används för att underhålla intressenter. Frejborg och Lagerstedt, (Frejborg & Lagerstedt, 2020, p. 6), beskriver också att de har ett ideal offer och brott, som skapar en skev syn på samhället. De menar också att det skapas en misstro till rättssystemet genom true crime, desto läskigare brotten är. De skulle kunna vara positivt eftersom civila kan assistera eller ta fram material som rättsväsendet inte har. Men det är en misstro, vilket inte är bra i sig, och skulle kunna ge rättsväsendet mer jobb samt sätta press på dem. Det mest markerande var dock kritiken från anhöriga. Rättegångspodden vill skapa en komplett bild, med detaljer i brottet och material från rättegångar. Detaljerna är ofta dock morbida och känsligt för de andra drabbade, (Voss Sundell, 2019). Anhöriga får inte frågan om podcastkreatörerna får skildra deras berättelse, och de får inte heller vetskapen om avsnittet utan att söka på det själv. De menar att det blir som att traumat och såren rivs upp ytterligare en gång. Som beskrivits har podcasts inte en lagstadgad utgivare och de anhöriga måste därför ta konflikt med podcasts själva, utan juridisk hjälp, (Voss Sundell, 2019). True crime podcasts har inte heller något pressetiskt regelverk. I och med kritiken intervjuades Nils Bergman, från Rättegångspodden, som berättar att han inte velat skada någon men att den kompletta bilden som han skildrar har hjälpt många, (Voss Sundell, 2019). Han menar också att det redan är offentliga handlingar, som han kan utan juridisk påverkan hämta, och att de redan har haft mediauppmärksamhet.

Lösningar på hur true crime kan göras bättre är efter anhörigas tillåtelse, för att inte skada dem eller för att förbereda dem. Mannen i första intervjun menar att efterfrågan ska göras till anhöriga, trots att det inte krävs rättsligt utan är då av moraliska själ. Jag håller med här, då

ett samtycke är viktigt i vårt samhälle. Men som Integritetsskyddsmyndigheten menar är det inte alltid tillräckligt eller lämpligt mot vissa insamlingar av personuppgifter, (Integritetsskyddsmyndigheten, 2022). Därför borde andra rättsliga grunder ses över, vilken podcast kreatörer inte har. Moralitet och att ha respekt för medmänniskan borde vara i första hand, inte endast lagen då den inte täcker allt det mänskliga. Samtycket som diskuteras här är den av anhöriga, men också rätten och de kriminella. Som nämnt lämnar Rättegångspodden ut vittnesmål och andra material som använts i rättegångar och i domstolen. De anhöriga i artiklarna beskriver det som att dem inte ens fått veta att det fanns ett avsnitt där deras vittnesmål lyssnas på av allmänna personer, (Voss Sundell, 2019). Som beskrivet av Douglas har personer som anses som smutsiga redan svårt att komma tillbaka till samhället, (Douglas, 1996, pp. 121-122). Konsekvensen blir då podcasts lämnar ut brottsbeskrivningar till allmänheten, kommer det alltid finnas ute vad den kriminella har gjort och att den kommer ha det ännu svårare att bli accepterad in i samhället igen. Polisen eller rättsväsendet har inte heller gett ut sitt officiella samtycke, då de pressetiska lagarna inte bryts när podcasts kreatörer begär ut informationen och materialet. Som Frejborg och Lagerstedt skriver, (Frejborg & Lagerstedt, 2020, pp. 6-7), har true crime en konsekvens mot rättsväsendet. Median skapar misstro mot rättsväsendet, och det är därför inte helt säkert att de skulle ge sitt samtycke till att ge ut materialet som lyssnas på i true crime podcasts. Den första mannen menar också att regelverk till hur podcasts får samla in känsligt material borde tänkas över. Dessa lösningar tas också upp av anhöriga från artiklarna skrivna av Voss Sundell, där de tycker att pressetiska regler borde införas mot true crime podcasts. Kvinnan i den andra intervju menar att fallen som podcasts tar upp borde vara gamla och lösta, inte nya så att anhöriga har tid att läka. Som skrivit innan, menar paret att romantisering av brotten borde sluta och att kreatörerna borde hålla sig till kalla fakta för att inte skrämman människor. Dock, för att underhålla lyssnaren, kan det fiktiva berättandet fortfarande vara kvar genom dramaturgiska effekter.

5. Sammanfattning och slutsats

Sammanfattningsvis drar sig människan till saker som inte går att förklara. Historiskt har brottsjournalistik använts som medel för att bryta normer och stå upp mot auktoritet, (BosseIdal, 2018). Då kunde den civila människan se och höra om brottet och gärningspersonen genom offentliga spöstraff eller avrättningar, men samhället har utvecklats och använder inte dessa medel längre. I vår nutid använder vi oss av true crime för att komma

i kontakt med brottet och gärningsmannen. Kvinnan intresserar sig mer för det morbida i true crime på grund av det ideella offret och för att det inte kan, genom normer, på samma sätt vara våldsbejakande som det manliga könet. Den morbida nyfikenheten bottnar sig i personlighetsdrag som jagar sensationer. Genom att hantera de morbida känslor som människan känner vid kontakt med true crime, får hen en positiv känsla efteråt. De kan också få en avslappnande känsla när insikten i att vårt samhälle är relativt tryggt kommer.

Teoretiskt är ett avvikande beteende, eller smutset som Douglas samt Becker pekar på, socialt konstruerat (Becker, 1963) (Douglas, 1996). Något som är normbrytande, en handling, döms och gärningspersonen förklaras som utomstående och inte trovärdig. Men som skrivit innan kan dessa vara intressanta, något som man inte förstår, och de som har begått samma normbrytande handlande kan skapa en tillhörighet mellan varandra. Som Frejborg och Lagerstedt berättar, anser sig konsumenterna av true crime att deras handling är tabubelag och att de blir dömda av samhället. De, som grupp, diskuterar fall tillsammans och hittar människor som de delar intresset med. Detta visar på att en tillhörighet också är något som bildas och lockar i forumet true crime. Podcasts är en stigande trend, med stor publik. De använder sig av ett färgglatt och fiktivt narrativ för att underhålla, men meningen med true crime podcasts är att belysa samt utbilda i det som media gömmer.

Slutsatsen är att true crime påverkar människan på olika sätt och att intresset varierar beroende på vilket kön du är. Det gemensamma är dock att människan intresserar sig i det för att förstå sin omvärld eller psykologin bakom andra människor samt lockas av spänningskänslor. De kan använda den som överlevnadstekniker, som kommer upp i mycket av litteraturen som analyserats, men det kan också göra människan paranoid. Vissa människor använder sig av det i sitt arbete, för att kunna förstå de som de jobbar med. Podcast kreatörer använder sig av det för att utbilda och informera sina lyssnare. True crime drabbar anhöriga då speciellt podcasts inte har något specifikt regelverk att följa, vilket gör att kreatörerna inte känner sig lagligt skyldiga att fråga dem om deras tillåtelse. Samhället påverkas genom att de civila kan dra upp fall och utreda själv, där oskyldigt dömda kan släppas. Detta har dock, som allt annat, en negativ sida där de civila tror att staten och dess rättsväsendet inte tar det ansvar som läggs på dem när brott begås.

Lösningar för att förbättra true crime forumet är att ta fall som inte är färska, men speciellt som kritiken framför att införa pressetiska regler eller andra lagar mot podcasts insamling av material för att de nära inte ska drabbas ytterligare. Det skulle också förbättras genom att

hålla sig till fakten och inte dras för mycket till det fiktiva hållet där romantisering av grovbrottslighet händer. Jag är själv väldigt intresserad i true crime, men en stigande trend utan regleringar kan ge stora konsekvenser på samhället så väl som på individen. Som lyssnare skulle jag, även fast det inte blir lika dramaturgiskt, fortfarande lyssna på fall som håller sig helt till fakta. Som Ian Case Punnet, (Punnet, 2018), förklarade ska det fiktiva hållas till i det berättandet till exempel musik. Men det ska inte influera fakta eller informationen om personerna i brottsfallen som podcastkreatörerna pratar om. Faktan ska vara kall, utan tillägg, men själva konstruktionen av avsnittet och hur berättarens röst framhävs kan innehålla dramaturgiska effekter.

En sista kommentar är att jag använt mig av artiklar från tvåusenitton, som belyser och konkretiserar kritiken mot true crime podcasts. Kandidatuppsatsen av Emma Frejborg och Hanna Lagerstedt är från tvåusentjugo, och deras podcasts kreatörer menar att de tycker det är svårt att veta hur de ska framställa information och offer för att de anhöriga inte ska bli drabbade. Jag hoppas att det håller, och jag tror att ett pressetiskt system som kommit fram här skulle hjälpa kreatörerna också.

5.1. Förbättrings- och forskningsmöjligheter

Uppsatsen gjordes på ett kvalitativt sätt. Tre intervjuer gjordes och gavs stöd genom litterärt material. För att bredda forskningen skulle fler intervjuer kunna göras, samt en enkät om true crime intresse. Som tidigare forskning skriver finns det lite forskning om ämnet. Därför skulle mer utredning om hur true crime påverkar samhället vara nyttigt. I och med att ämnet också drabbar samhället eller individerna som drabbats av brott, skulle det behövas djupare forskning om det för att uppmärksamma samt hitta lösningar till att göra det bättre.

6. Litteraturförteckning

- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.
- Bosseldal, I. (2018, 09 29). *Fascinationen för true crime är inget nytt*. Retrieved from Göteborgs-Posten: <https://www.gp.se/kultur/kultur/fascinationen-f%C3%B6r-true-crime-%C3%A4r-inget-nytt-1.9522443>
- Davies, C. A. (2008). *Reflexive Ethnography - a guide to researching selves and others*. Routledge.
- Douglas, M. (1996). *Purity and Danger- An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. London and New York: Routledge.
- Fraley, R., & Vicary, A. M. (2010). Captured by True Crime: Why are Women Drawn to Tales of Rape, Murder, and Serial Killers. *Social Psychological and Personality Science*, 81-86.
- Frejborg, E., & Lagerstedt, H. (2020). *Utsatthet, våldsbrott och mord som underhållning: En studie om det kulturella utbytet inom true crime-podcasts*. Kalmar & Växjö: Linnéuniversitetet.
- Ilina, A. (2022). *"True crime, wine, bed by nine" En kvantitativ intervjustudie om varför just kvinnor fängslas av podcasts om verkliga brott*. Stockholm: Stoccholms Universitet.
- Integritetsskyddsmyndigheten. (2022, 8 25). *Samtycke*. Retrieved from Integritetsskyddsmyndigheten, Dataskydd: <https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/rattslig-grund/samtycke/>
- Kapetanović, G. (Director). (2021). *Knutby* [Motion Picture].
- Kärnstrand, M. (2020, 05 15). *Riktigt blod lockar mest: Därför trollbinds vi av true crime*. Retrieved from Vi.se: <https://vi.se/artikel/sbXzoO3l-a0j2LRwp-56892>
- Nationalencyklopedin. (2023, 05 13). *True crime*. Retrieved from Nationalencyklopedin, (NE): <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/true-crime>
- Punnet, I. C. (2018). *Toward a theory of true crime narratives: A textual analysis*. Routledge: London and NewYork.
- Silverdal, J. (2018, 09 19). *True Crime mest populärt bland kvinnor*. Retrieved from Sveriges Radio : <https://sverigesradio.se/artikel/7046085>
- Sundell, J., & Atallah, C. (2019, 11 15(20)). *Rättegångspoddens utgivare: Jag ser ingen anledning att följa pressetiken*. Retrieved from SVT Nyheter, Kultur: <https://www.svt.se/kultur/rattegangspoddens-utgivare-svarar-pa-kritiken>
- Sundell, J., & Erlandsson, Å. (2019, 11 14 (20)). *Hård kritik mot Rättegångspodden från anhöriga: "En upprepning av traumat"*. Retrieved from SVT Nyheter, Kultur: <https://www.svt.se/kultur/hard-kritik-mot-rattegangspodden-fran-anhoriga-hur-kan-man-behandla-brottsoffer-sa>
- Svenska journalistförbundet. (2021, 11 17). *Publicitetsregler*. Retrieved from Journalist Förbundet/Spelregler för press, radio och TV: <https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-press-radio-och-tv/publicitetsregler>
- Voss Sundell, J. (2019, 11 20 (21)). *Englas mamma har drabbats av mordpoddarna fyra gånger: Det behövs skärpta regler*. Retrieved from SVT Nyheter, Kultur:

<https://www.svt.se/kultur/englas-mamma-har-drabbats-av-mordpoddarna-fyra-ganger-det-behovs-skarpta-regler>

Voss Sundell, J. (2019, 12 4). *Rättegångspoddens skapare: Har aldrig velat skada någon*. Retrieved from SVT nyheter/ Kultur: <https://www.svt.se/kultur/rattegangspoddens-skapare-har-aldrig-velat-skada-nagon>

Voss Sundell, J. (2019, 11 20 (uppd. 21)). *True crime-kritiken växer: Svenska mordhistorier klandras av flera anhöriga*. Retrieved from SVT nyheter: <https://www.svt.se/kultur/true-crime-kritiken-vaxer-svenska-mordhistorier-klandras-av-flera-anhoriga>

7. Bilaga

7.1. Intervjuguide, 1 (enskild)

1. När och hur började ditt true crime intresse?
2. Varför har du ett intresse i true crime?
3. Tar du med dig något från true crime, och isåfall vad?
4. Hur förbättrar/försämrar det för individen/samhället?
5. Hur kan true crime förbättras (som ämne, processen mm)?

7.2. Intervjuguide, 2 (grupp)

1. När och hur började ditt true crime intresse?
2. Tror ni att ni ser på true crime olika?
  - 2a; om ja, varför?
  - 2b; om nej, varför inte?
3. Varför har du ett intresse i true crime?
4. Diskuterar ni brottsfallen efter ni lyssnat/sett/läst om dem?
  - 4a; om ja, vad i fallen diskuterar ni då?
5. Tar du med dig något från true crime, och isåfall vad?
6. Hur förbättrar/försämrar det för individen/samhället?
7. Hur kan true crime förbättras (som ämne, processen mm)?